

УДК 342.565.2(477)

Віктор Вікторович ЛАЗАРЄВ,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри теорії та історії держави і права факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9468-0497>

ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДОЧИНСТВА

Існування Конституційних Судів у світі нараховує сторічну історію, оскільки перший Конституційний Суд був заснований у Австрії у 1920 році. Стосовно ж України, то цей орган було створено двадцять чотири роки тому 16 жовтня 1996 року [1]. Фактично ж він почав працювати за пів року (своє перше Рішення Конституційний Суд України ухвалив 13 травня 1997 року) [2]. Однак, маємо зауважити, що за термін його існування вже змінювалися конституційні і законодавчі основи його організації і діяльності. Це пояснюється як об'єктивними причинами – стрімкими змінами розвитку суспільства, так і факторами іншого порядку – політичною боротьбою у суспільстві; недостатністю опрацювання і розробки вітчизняною наукою доктрини конституційного судочинства, яка б могла слугувати відправною точкою для законодавця; молодість самого інституту судового конституційного контролю, у мірі набуття яким досвіду виникає необхідність в удосконаленні правових засад його функціонування [3, с. 3].

Конституційний Суд України самостійно і незалежно здійснює конституційний контроль за допомогою конституційного судочинства. Конституція України [4] визнає конституційне судочинство в якості самостійного виду судочинства, за допомогою якого здійснюється судова влада. Конституційне судочинство являє собою врегульовану Конституцією України та Законом України «Про Конституційний Суд України» [5] послідовність взаємопов'язаних процесуальних дій Конституційного Суду та інших учасників конституційного судочинства, спрямованих на вирішення конституційних справ відповідно до повноважень Конституційного Суду з метою збереження та зміцнення конституційності в суспільстві і державі [6, с. 219].

Функціонування спеціального органу конституційної юрисдикції забезпечує конституційність правових актів, є підставою конституційного правопорядку у демократичній, правовій державі. Конституційний Суд повинен сприяти подоланню конфронтаційних тенденцій між різними гілками влади, посиленню захисту прав людини, належному тлумаченню Конституції. Сучасний стан конституційного судочинства залежить від виконання органом конституційної юрисдикції своїх повноважень, а види конституційного судочинства, здійснюваного Конституційним Судом України є похідними від його повноважень [6, с. 220].

Конституційне судочинство доцільно розглядати як процесуальний порядок розгляду правових спорів (конфліктів) Конституційним Судом на підставі встановлених норм конституційного права [6, с. 220].

Маємо зазначити, що основні правила конституційного судочинства регламентуються Конституцією України, конституційним законом «Про Конституційний Суд України» [5]. Водночас, ми не можемо оминати увагою той факт, що неприпустимо, покладаючи на Конституційний Суд відповідні повноваження, не визначити на рівні законодавства основи процедур їх реалізації [3, с. 11].

Виникає питання співвідношення нормативної регламентації і самостійності Конституційного суду у регулюванні своєї внутрішньої діяльності за допомогою Регламенту [3, с. 11].

Жорстка законодавча регламентація процесу в звичайних судах зрозуміла. Вона забезпечує можливість контролю вищестоячими судовими інстанціями за рішенням судів першої інстанції. Своєрідність Конституційного Суду, характер розглянутих ним справ, часом унікальних за своїм змістом, остаточність прийнятих ним рішень, неможливість передбачити усі ситуації, що можуть виникнути під час конституційного судочинства, об'єктивно зумовлюють той факт, що процедура, питання внутрішньої діяльності Конституційного Суду не мають детально регламентуватися на законодавчому рівні, жорстко зв'язувати Конституційний Суд. Він повинен мати право, спираючись на практику, самостійно визначати правила власної внутрішньої діяльності [3, с. 11].

Безпосередня робота Конституційного Суду України визначається його Регламентом [7]. Юридична природа Регламенту обумовлюється тим, що він приймається не законодавцем, а самим Конституційним Судом в силу делегованих йому законодавством повноважень. Регламент приймається на основі Конституції, закону про Конституційний Суд, покликаний конкретизувати, розвивати, доповнювати норми означеного закону про конституційне судочинство, про організацію роботи Конституційного Суду і його апарату, обмежений предметом регулювання, визначений Законом, стосується лише питань внутрішньої діяльності Конституційного Суду [3, с. 12].

Регламент Конституційного Суду є таким нормативно-правовим актом, приписи якого обов'язкові для всіх учасників процесу – сторін, їх представників, свідків, експертів, перекладачів, всіх учасників або присутніх на засіданнях Конституційного Суду, для всіх підрозділів і співробітників його апарату. Регламентом мають керуватися, природно, і судді Конституційного Суду [3, с. 12].

Формування і розвиток на основі Конституції і законодавства регламентних норм відбувається у повсякденній практиці конституційного судочинства, її узагальнення, критичної оцінки [3, с. 12].

Практика конституційного судочинства, яка перебуває у русі і постійно збагачується, обумовлює потребу в уточненні, суттєвому доповненні Регламенту, щоб забезпечити ефективну організацію діяльності Конституційного Суду, здійснення ним своїх повноважень [3, с. 12].

Висновки. Підбиваючи підсумки розгляду особливостей конституційного судочинства, маємо зазначити, що завдяки функціонуванню спеціального органу конституційної юрисдикції забезпечується дотримання конституційності нормативно-правових актів у державі, що сприяє подоланню конфронтаційних тенденцій між різними гілками влади, посиленню захисту прав людини, належному тлумаченню Конституції.

З метою належного виконання покладених на Конституційний Суд завдань, питання внутрішньої його діяльності не мають детально регламентуватися на законодавчому рівні, жорстко зв'язувати Конституційний Суд. Він повинен мати право, спираючись на практику, самостійно визначати правила власної внутрішньої діяльності.

Практика конституційного судочинства постійно перебуває у русі, постійно збагачується. Саме ці обставини обумовлюють потребу у постійному вдосконаленні, уточненні, істотному доповненні Регламенту з метою забезпечення найбільш ефективної організації роботи Конституційного Суду.

Список бібліографічних посилань

1. Про Конституційний Суд України : Закон України від 16.10.1996 № 422/96-ВР // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/422/96-вр> (дата звернення: 02.02.2021). Втратив чинність.
2. Інформаційна довідка про Конституційний Суд України // Конституційний Суд України : офіц. сайт. URL: <http://ccu.gov.ua/novyna/konstytuciyynu-sud-ukrayiny-2> (дата звернення: 02.02.2021).
3. Лазарев Л. В. Конституционно-правовые основы организации и деятельности Конституционного Суда. *Государство и право*. 1996. № 6. С. 3–12.

4. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 02.02.2021).
5. Про Конституційний Суд України : Закон України від 13.07.2017 № 2136-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19> (дата звернення: 02.02.2021).
6. Григор'єв В. А. Конституційне судочинство як спосіб конституційного контролю: історична ретроспектива європейської моделі конституційної юстиції в Україні. *Актуальні проблеми політики*. 2011. Вип. 43. С. 218-226.
7. Про Регламент Конституційного Суду України : Постанова Конституційного Суду України від 22.02.2018 № 1-пс/2018 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0001710-18> (дата звернення: 02.02.2021).

Одержано 04.02.2021

УДК 340(477)

Ярослав Григорович ЛИЗОГУБ,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри кримінально права і кримінології факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9824-0798>

ЩОДО ЗМІСТУ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Засади антикорупційної політики в Україні є чітко визначеними в Додатку до Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08 грудня 2009 року № 1688-р. Вони складаються з низки окремих блоків питань, що мають наступний вигляд: Загальна частина; Мета реалізації антикорупційної політики; Принципи антикорупційної політики; Основні завдання антикорупційної політики та шляхи їх виконання; Державний та громадський контроль за реалізацією антикорупційної політики.

З огляду на зазначене, антикорупційною політикою визначено комплекс правових, економічних, освітніх, виховних, організаційних та інших заходів, спрямованих на створення системи запобігання та протидії корупції і усунення причин її виникнення. При цьому її метою є зниження рівня корупції та забезпечення захисту прав і законних інтересів громадян та суспільства від її негативних наслідків.

Антикорупційна політика в Україні будується на низці певних принципів як-от: верховенства права і закону; пріоритету прав і свобод людини та громадянина; рівності всіх перед законом; відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування; ефективної взаємодії законодавчої, виконавчої і судової гілок влади та держави з громадськістю; невідворотності відповідальності за здійснення корупційного правопорушення; дотримання єдиної державної політики у сфері запобігання та протидії корупції; співпраці з іноземними державами та міжнародними організаціями, зокрема з Групою держав Ради Європи проти корупції (GRECO); цільового бюджетного фінансування діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з виконання завдань антикорупційної політики; доступності до інформації про вчинені корупційні правопорушення, корупціогенні чинники та здійснені заходи щодо запобігання та протидії корупції.

Ключовим завданням антикорупційної політики є удосконалення національного законодавства. Його модернізація, як передбачається засадами, можлива завдяки низці визначених для цього шляхів. Основними з яких можна вважати наступні: